

**การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ)
โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน
ขยายโอกาส ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร**

LOCAL-BASED HISTORY LEARNING MANAGEMENT ON KING SANPHET VIII (KING SUEA) TO PROMOTE
LOCAL CONSERVATION CONSCIOUSNESS AMONG GRADE 8 STUDENTS IN OPPORTUNITY
EXPANSION SCHOOLS UNDER PHOTHALE EDUCATIONAL COORDINATION CENTER 02,
PHICHIT PROVINCE.

มินทร์ลดา คงอยู่¹, วศิน ปัญญาบุตรกุล²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Minlada Kongyu¹, Wasin Panyawuttrakul²

Faculty of Education, Naresuan University

Corresponding Author E-mail : minladak67@nu.ac.th¹, Wasinp1975@gmail.com²

(Received : March 9, 2026; Edit : March 25, 2026; accepted : March 29, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน และ 2) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร พื้นที่วิจัยประกอบด้วยโรงเรียนวัดพร้าว โรงเรียนบ้านน้อย “ปริกอุทิศ” และโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งน้อย (พิพัฒนโสภณวิทยา) รวมทั้งแหล่งเรียนรู้สำคัญ ได้แก่ วัดโพธิ์ประทับช้าง และศาลสมเด็จพระเจ้าเสือผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จำนวน 3 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจำนวน 3 คน และกลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการตีความเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าเสือในระดับพื้นฐาน โดยรับรู้ผ่านตำราเรียนและการถ่ายทอดของครู แต่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์กับบริบทท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจดจำมากกว่าการสร้างคามหมาย ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ออกแบบและดำเนินการโดยใช้รูปแบบ KINGSUEA Model ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงระบบ ประกอบด้วยลำดับขั้นสำคัญ ได้แก่ (1) การกระตุ้นความรู้และสำรวจความรู้เดิมในชั้นเรียน (Knowledge Trigger) (2) การสืบค้นและศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทั้งเอกสารและชุมชน (Inquiry & Investigation) (3) การเชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทท้องถิ่นผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Networking) (4) การสร้างสรรค์ชิ้นงานจากประสบการณ์เรียนรู้ (Group Production) และ (5) การสะท้อนผลและเสริมสร้างสำนึกรักท้องถิ่น (Evaluation & Reflection) โดยบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ฐาน ได้แก่ การเรียนรู้ในห้องเรียน การศึกษาดำเนินงานท้องถิ่น การลงพื้นที่จริง การสร้างสื่อ และการสะท้อนคิด

ผลการใช้รูปแบบดังกล่าวพบว่า ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนใน 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านความรู้ ผู้เรียนมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระเจ้าเสือและสามารถวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ (2) มิติด้านความรู้สึก ผู้เรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจและความผูกพันต่อท้องถิ่น เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและ (3) มิติด้านพฤติกรรม ผู้เรียนมีการแสดงออกเชิงประจักษ์ เช่น การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ท้องถิ่น การสร้างสื่อประวัติศาสตร์ และการนำเสนอองค์ความรู้สู่สาธารณะ ขณะเดียวกัน ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบมากขึ้น สามารถออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น และบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์, พระเจ้าเสือ, การเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน, สำนึกรักท้องถิ่น

Abstract

This qualitative research aimed to: (1) examine students' foundational knowledge of the history of King Sua (Somdet Phra Sanphet VIII) through a place-based approach, and (2) develop a place-based historical learning management model to enhance local consciousness among Grade 8 students in the Phothale Educational Coordination Center 02, Phichit Province. The research sites included Wat Phrao School, Bannoi "Pruekutid" School, and Chumchon Ban Thungnoi (Pipat Sophon Wittaya) School, as well as significant historical learning resources, namely Wat Pho Prathap Chang and the King Sua Shrine.

Key informants consisted of three groups: three history teachers, five Grade 8 students, and three local history experts. The target group for implementing the learning model comprised 20 Grade 8 students. Research instruments included in-depth interview protocols, participant observation, and a set of learning activities entitled "Tracing King Sua: Preserving Local Wisdom of Phichit." Data were analyzed using content analysis and interpretive descriptive methods.

The findings revealed that most students possessed only a basic level of knowledge about King Sua, primarily acquired through textbooks and teacher instruction. However, they were unable to systematically connect historical knowledge with local contexts, reflecting limitations in traditional history instruction that emphasizes memorization rather than meaning-making.

To address this gap, the researcher developed and implemented the KINGSUEA Model, a systematic learning process consisting of five key stages: (1) Knowledge Trigger—activating prior knowledge and stimulating interest in the classroom; (2) Inquiry and Investigation—exploring information from documents and community sources; (3) Networking—connecting knowledge with local contexts through collaborative learning; (4) Group Production—creating learning artifacts based on experiential engagement; and (5) Evaluation and Reflection—reflecting on learning and fostering local consciousness. These stages were integrated into five learning bases, including classroom learning, local narratives exploration, field-based learning, media creation, and reflective activities.

The implementation of the model resulted in significant transformations in students across three dimensions. In the cognitive dimension, students developed a deeper understanding of King Sua's history and demonstrated the ability to analyze historical evidence. In the affective dimension, students exhibited a sense of pride and emotional attachment to their local community, recognizing the value of local historical resources. In the behavioral dimension, students demonstrated observable actions, such as participating in the preservation and dissemination of local knowledge, producing historical media, and presenting their knowledge to the public.

Additionally, teachers developed more systematic instructional practices and were able to effectively integrate community-based learning resources into the learning process.

Keywords : history learning management, King Suea, local-based learning, local conservation consciousness

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจความเป็นมาของสังคม เห็นคุณค่าของบทเรียนจากอดีต และสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการตัดสินใจในบริบทสังคมปัจจุบันได้อย่างมีเหตุผล โดยมุ่งปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่ดีและสำนึกร่วมในความเป็นชาติ อย่างไรก็ตาม แม้หลักสูตรจะให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาและการท่องจำเป็นหลัก ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ในระดับผิวเผิน ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์กับบริบทชีวิตจริงได้อย่างมีความหมาย จากการสังเกตการจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสในปัจจุบัน พบว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ยังคงเน้นเนื้อหา “ประวัติศาสตร์ส่วนกลาง” เป็นหลัก โดยมุ่งถ่ายทอดเหตุการณ์สำคัญระดับชาติและพระมหากษัตริย์ในภาพรวมผ่านหนังสือเรียน ส่งผลให้การเรียนรู้มีลักษณะเป็นการจดจำข้อมูลมากกว่าการสร้างความเข้าใจเชิงลึก อีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เรียนส่วนใหญ่มีท่าทีต่อวิชาประวัติศาสตร์ในลักษณะ “เรียนเพื่อสอบ” มากกว่าการเรียนรู้เพื่อเข้าใจความหมายของอดีต โดยนักเรียนมักตั้งคำถามว่า “เรียนไปทำไม” หรือ “เกี่ยวอะไรกับชีวิตจริง” สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการขาดแรงจูงใจและการไม่เห็นคุณค่าของเนื้อหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งควรเป็นเนื้อหาที่ใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด แต่กลับถูกมองข้ามและไม่ได้รับการนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ใกล้ตัวผู้เรียนกลับไม่ได้รับการบูรณาการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดภาวะที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “ประวัติศาสตร์ที่หายไป” ในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ แม้พื้นที่ของผู้เรียนจะมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในระดับชาติ แต่กลับไม่ได้รับการนำมาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ภาวะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนจำนวนไม่น้อยไม่สามารถรับรู้หรือเข้าใจว่าพื้นที่บ้านเกิดของตนมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในระดับชาติ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นถิ่นประสูติของสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาที่มีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงของบ้านเมือง แต่จากการสังเกตในชั้นเรียนและการสอบถามเบื้องต้น พบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนขยายโอกาสยังไม่สามารถอธิบายพระราชประวัติ ความสำคัญ หรือความเชื่อมโยงของพระองค์กับท้องถิ่นของตนเองได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่าง “องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์” กับ “อัตลักษณ์ของผู้เรียน” อย่างมีนัยสำคัญ

สาเหตุสำคัญของปัญหานี้มิได้เกิดจากการขาดแคลนเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ หากแต่เกิดจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ ยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้จากตำราเป็นหลัก ขาดการบูรณาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ขาดการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และขาดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาทางประวัติศาสตร์กับบริบทของตนเองได้ อีกทั้งอิทธิพลของสื่อสมัยใหม่และกระแสโลกาภิวัตน์ยังส่งผลให้ผู้เรียนหันไปให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมภายนอกมากกว่ารากเหง้าของตนเอง ทำให้ความรู้และความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นค่อย ๆ เลือนหายไป นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในมิติของบริบทสังคมร่วมสมัย พบว่า ปัญหาการขาดสำนึกรักท้องถิ่นมิได้เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และการขยายตัวของสื่อดิจิทัล (Digital Media) ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีแนวโน้มบริโภควัฒนธรรมสมัยนิยมจากภายนอกมากกว่าการเรียนรู้รากเหง้าของตนเอง เกิดการลดทอนความผูกพันกับชุมชน และให้คุณค่ากับสิ่งที่อยู่ห่างไกลมากกว่าสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว สถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ “Gap of Knowledge” และ “Gap of Identity” กล่าวคือ ผู้เรียนขาดทั้งความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และขาดการตระหนักรู้ในอัตลักษณ์ของตนเองในฐานะสมาชิกของชุมชน ผลกระทบของปัญหาดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระดับการเรียนรู้ หากแต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นในระยะยาว เนื่องจาก “สำนึกรักท้องถิ่น” เป็นรากฐานสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หากผู้เรียนในฐานะเยาวชนของพื้นที่ขาดความภาคภูมิใจและความผูกพันกับบ้านเกิด ย่อมส่งผลให้การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอ่อนแอลง และลดโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของอำเภอโพธิ์ประทับช้าง หรือจังหวัดพิจิตร ซึ่งมีศักยภาพสูงจากเรื่องราวของพระเจ้าเสือและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

ในบริบทของจังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการเป็นถิ่นประสูติของสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) บุคคลสำคัญแห่งกรุงศรีอยุธยา กลับพบว่านักเรียนจำนวนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง แม้พระองค์จะถูกกล่าวถึงในคำขวัญประจำจังหวัดและมีแหล่งเรียนรู้สำคัญ เช่น วัดโพธิ์ประทับช้าง แต่ผู้เรียนยังไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านี้เข้ากับอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างลึกซึ้ง ปัญหาดังกล่าวสะท้อน “ช่องว่าง (Gap)” ที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ กล่าวคือ การขาดการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาทางวิชาการกับบริบทท้องถิ่นของผู้เรียน รวมถึงการขาดรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไม่สามารถพัฒนาไปสู่ระดับของ “ความเข้าใจเชิงลึก” และ “การเกิดสำนึกรักษ์ท้องถิ่น” ได้อย่างแท้จริง การละเลย “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ดังกล่าวมิได้ส่งผลเพียงต่อความรู้ของผู้เรียนเท่านั้น หากยังส่งผลต่อการก่อรูปอัตลักษณ์และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระยะยาว เนื่องจากการรับรู้และเข้าใจจากแหล่งทางประวัติศาสตร์ของตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ความผูกพันกับชุมชน และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้น หากผู้เรียนไม่ตระหนักว่าท้องถิ่นของตนมีความสำคัญอย่างไร ย่อมส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และไม่เห็นคุณค่าของบ้านเกิดของตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน (Local-Based Learning) สามารถลดช่องว่างดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นแนวทางที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับบริบทจริงของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ลงมือปฏิบัติจริง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) โดยมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ยืนยันว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาทั้งความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของผู้เรียนไปสู่การเกิดสำนึกรักษ์ท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม และการส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาทั้งความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของผู้เรียนให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม (ดวงกมล ปานแสง, 2559; ธีระพงษ์ สุขประเสริฐ, 2560; สิริธร สุวรรณประภา, 2562)

ดังนั้น ปัญหาการขาดความรู้และสำนึกรักษ์ท้องถิ่นของผู้เรียนในบริบทโรงเรียนขยายโอกาส ประกอบกับอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์และสื่อดิจิทัลที่ทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถูกลดบทบาทลง จึงก่อให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงผู้เรียนกับรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ของตนเองได้อย่างมีความหมาย ใช้บริบทท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยใช้บุคคลสำคัญในท้องถิ่นเป็นแกนกลางของการเรียนรู้ โดยเฉพาะการนำ “สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ)” ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับจังหวัดพิจิตร มาเป็นแกนกลางของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง และพัฒนาไปสู่การเกิดสำนึกรักษ์ท้องถิ่นในมิติของความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” โดยเฉพาะเรื่องราวของสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับจังหวัดพิจิตร มาเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง สร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เนื่องจากสามารถช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์กับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และสร้างความเข้าใจเชิงลึกผ่านประสบการณ์ตรง โดยมุ่งเน้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้จริง สืบค้นข้อมูลจากชุมชน และสะท้อนคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และพัฒนาไปสู่การเกิดสำนึกรักษ์ท้องถิ่นในมิติของความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม พัฒนาความเข้าใจเชิงลึกเห็นคุณค่าของบ้านเกิด อันจะนำไปสู่การก่อรูปของ “สำนึกรักษ์ท้องถิ่น” และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักษ์ท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสำนึกรักษ์ท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาส ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาส ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักษ์ท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาส ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection)

กลุ่มผู้สอน ได้แก่ ครูผู้สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนขยายโอกาส ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร จำนวน 3 คน เนื่องจากเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาประวัติศาสตร์ เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ สามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถบอกถึงความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 และการจัดการเรียนการสอนได้อย่างตรงจุด

กลุ่มผู้เรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนขยายโอกาส ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2568 ที่เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มผู้เรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนวัดพร้าว จำนวน 20 คน เนื่องจากเป็นนักเรียนที่เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) และเป็นนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 3 คน ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร จำนวน 1 รูป เจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง จำนวน 1 คน และปราชญ์ชาวบ้าน มีภูมิปัญญาอยู่ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (In-dept Interview) สำหรับครู นักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และสำหรับผู้ให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ)
2. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อเข้าใจความคิด ความรู้สึก และความหมายทางสังคมจากมุมมองของคนในกลุ่มนั้นอย่างลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยจะต้องจดบันทึกข้อมูลและซักถามเพิ่มเติม เพื่อเก็บรายละเอียดที่เกิดขึ้นระหว่างการสังเกตอย่างครบถ้วนและสมจริง
3. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงท้องถิ่น (Local-based Learning) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้จากการวิเคราะห์การศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเขตพื้นที่โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 9 ชั่วโมง ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมรู้จักพระเจ้าเสือ 2) กิจกรรมตำนานและเรื่องเล่าท้องถิ่น 3) กิจกรรมเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ 4) กิจกรรมสร้างสื่อท้องถิ่น 5) กิจกรรมสะท้อนความคิดและสำนึกสำนึกท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบทสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง การศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) และการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร
2. วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อเข้าใจความคิด ความรู้สึก และความหมายทางสังคมจากมุมมองของคนในกลุ่มนั้นอย่างลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยจะต้องจดบันทึกข้อมูลและซักถามเพิ่มเติม เพื่อเก็บรายละเอียดที่เกิดขึ้นระหว่างการสังเกตอย่างครบถ้วนและสมจริง
3. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงท้องถิ่น (Local-based Learning) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้จากการวิเคราะห์การศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การ

จัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเขตพื้นที่โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 9 ชั่วโมง ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมรู้จักพระเจ้าเสือ 2) กิจกรรมตำนานและเรื่องเล่าท้องถิ่น 3) กิจกรรมเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ 4) กิจกรรมสร้างสื่อท้องถิ่น 5) กิจกรรมสะท้อนความคิดและสำนึกสำนึกรักท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงใช้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ที่ 1

ศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

เก็บรวบรวมข้อมูลผู้ให้ข้อมูลด้านการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ ครูที่สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 3 คน ในเขตพื้นที่โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ในประเด็นดังนี้

- 1.1 ด้านครูผู้สอน
- 1.2 ด้านผู้เรียน
- 1.3 ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 1.4 ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้
- 1.5 ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2

แนวคำถามในการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ตามรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวคิดของ Colaizzi's method ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (Colaizzi, 1978) ได้แก่

1. อ่านคำสัมภาษณ์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และถอดความหมาย เพื่อทบทวนการวิจัย
2. ตรวจสอบคำสัมภาษณ์ ทบทวน เพื่อหารายละเอียดของข้อมูล
3. ปรับความเข้าใจและกำหนดความหมายของข้อมูล
4. กำหนดความหมายของข้อมูลเป็นประเด็นหลัก
5. รวบรวมผลลัพธ์ที่ได้จากปรากฏการณ์และอธิบายข้อมูลให้ชัดเจน
6. อธิบายปรากฏการณ์ข้อมูลให้มีความชัดเจน เท่าที่จะเป็นไปได้
7. นำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลย้อนกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้อง

นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม เรียบเรียง ที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ นำมาสร้างสื่อนวัตกรรมกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร และผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้คือ สื่อการเรียนรู้ AR (Augmented Reality) เรื่องประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ที่เชื่อมโยงกับจังหวัดพิจิตร

การวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ที่ 2

พัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ขั้นตอนที่ 1

พัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จากครูผู้สอน ในเขตพื้นที่โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร จำนวน 3 คน ได้แก่ โรงเรียนวัดพร้าว จำนวน 1 คน โรงเรียนบ้านน้อย "ปริกอุทิศ" จำนวน 1 คน และโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งน้อย

(พัฒนวิโสภณวิทยา) จำนวน 1 คน เพื่อให้ข้อมูลและสะท้อนผลกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ในประเด็นดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้ วิธีการสอนโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) สามารถส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น
2. ด้านสื่อการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมในแต่ละกิจกรรมที่สอนโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) สามารถส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น
3. ด้านการวัดและประเมินผล กิจกรรมที่สอนโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) สามารถส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น
4. ด้านครูผู้สอน รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) สามารถส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น
5. ด้านนักเรียน ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม มีความกล้าแสดงออก การเรียนการสอนสนุกสนาน นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน

ขั้นตอนที่ 2

แนวคำถามในการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ตามรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวคิดของ Colaizzi's method ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (Colaizzi, 1978) ได้แก่

1. อ่านคำสัมภาษณ์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และถอดความหมาย เพื่อทบทวนการวิจัย
2. ตรวจสอบคำสัมภาษณ์ ทบทวน เพื่อหารายละเอียดของข้อมูล
3. ปรับความเข้าใจและกำหนดความหมายของข้อมูล
4. กำหนดความหมายของข้อมูลเป็นประเด็นหลัก
5. รวบรวมผลลัพธ์ที่ได้จากปรากฏการณ์และอธิบายข้อมูลให้ชัดเจน
6. อธิบายปรากฏการณ์ข้อมูลให้มีความชัดเจน เท่าที่จะเป็นไปได้
7. นำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลย้อนกลับให้ผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้อง

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม เรียบเรียง จะถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เรื่องประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น ให้ความเหมาะสม และได้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานที่ส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้หลังจากที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้น จะต้อง ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ดังนี้

1. การตรวจสอบแหล่งเวลา หมายถึง การตรวจสอบว่าตัวแปรอยู่ในช่วงเวลาต่างกันหรือ เหมือนกัน ถ้าเหมือนกันควรตรวจสอบในช่วงเวลาที่ต่างกันด้วย ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร มีผลต่อข้อมูลหรือไม่
2. การตรวจสอบสถานที่ หมายถึง การตรวจสอบตัวแปรในสถานที่เดียวกันหรือไม่ หากมาจากสถานที่เดียวกันมีผลออกมาเหมือนกัน ผู้วิจัยควรตรวจสอบในแหล่งสถานที่ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย
3. การตรวจสอบบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิม หรือแตกต่างกันอย่างไร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาส ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผลการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้ชุดกิจกรรม “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” และจากการประเมินชิ้นงานเพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียน ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าโดยใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1 ผลการศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มครูผู้สอนและกลุ่มนักเรียน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 4) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

การศึกษาค้นคว้าความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระเจ้าเสือสรุปได้ว่าครูผู้สอนมีความรู้ในระดับภาพรวมตามตำราเรียน แต่ขาดข้อมูลเชิงลึกในบริบทจังหวัดพิจิตร ขณะที่ผู้เรียนมีความรู้เพียงระดับผิวเผิน สามารถระบุได้ว่าพระเจ้าเสือเป็นกษัตริย์สมัยอยุธยา แต่ไม่สามารถอธิบายความสำคัญเชิงพื้นที่หรือเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดได้อย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็น “ช่องว่างด้านความรู้เชิงวิเคราะห์” และการขาดการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนยังเน้นรูปแบบการบรรยายและการใช้หนังสือเรียนเป็นหลัก ผู้เรียนมีบทบาทในระดับการตอบคำถามหรือทำใบงาน แต่ยังไม่ถึงระดับการสืบค้น วิเคราะห์ หรืออภิปรายเชิงลึก ส่งผลให้ผู้เรียนมองว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องท่องจำมากกว่าการสร้างความเข้าใจ แม้จังหวัดพิจิตรจะมีแหล่งเรียนรู้สำคัญ เช่น วัดโพธิ์ประทับช้างและศาลพระเจ้าเสือ แต่ยังไม่มีการบูรณาการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ครูสะท้อนข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และความไม่มั่นใจในข้อมูล ขณะที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่เคยเรียนรู้จากสถานที่จริง ส่งผลให้ประวัติศาสตร์ยังคงเป็นเรื่องไกลตัว ผู้เรียนบางส่วนมองว่าประวัติศาสตร์ไม่น่าสนใจ เนื่องจากเน้นการจดจำข้อมูล ขณะเดียวกัน แม้จะรับรู้ว่ามีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีความสำคัญ แต่ยังไม่ปรากฏความภาคภูมิใจหรือความผูกพันเชิงลึกต่อท้องถิ่นอย่างชัดเจน สะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้อย่างไม่สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างอัตลักษณ์และสำนึกรักท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ โดยสรุปปัญหาที่พบ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าเสือยังอยู่ในระดับพื้นฐานวิธีการจัดการเรียนรู้นี้ยังเน้นครูเป็นศูนย์กลางการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นยังไม่เป็นระบบ ผู้เรียนยังไม่เกิดสำนึกรักท้องถิ่นอย่างชัดเจน

2. พัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร จากการศึกษาข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) และปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้ง 5 ด้าน ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในปัจจุบันยังเน้นการถ่ายทอดความรู้ผ่านการบรรยายและการใช้หนังสือเรียนเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ค่อนข้างจำกัด และขาดโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ขณะเดียวกัน สื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังมีอยู่อย่างจำกัด และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และสะท้อนคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง สถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้ผู้เรียนยังไม่เกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความสำคัญและคุณค่าของพระเจ้าเสือ และยังไม่พัฒนาสำนึกรักท้องถิ่นอย่างชัดเจน

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) สภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) นำไปสู่การสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภายใต้ชุดกิจกรรม “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” และการได้ลงพื้นที่ศึกษาประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) วัดโพธิ์ประทับช้าง เป็นกิจกรรมส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาส ในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2568 จำนวน 20 คน โดยใช้กิจกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนก่อนลงสู่แหล่งเรียนรู้จริง กิจกรรม “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” มีทั้งหมด 5 ฐาน ดังนี้ ฐานที่ 1 รู้จักพระเจ้าเสือ ฐานที่ 2 ตำนานและเรื่องเล่าท้องถิ่น ฐานที่ 3 เยี่ยมชมสถานที่สำคัญ ฐานที่ 4 สร้างสื่อท้องถิ่น ฐานที่ 5 สะท้อนความคิดและสำนึกท้องถิ่น

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดชุดกิจกรรมตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร

ฐานกิจกรรม	ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ/เครื่องมือที่ใช้	ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
ฐานที่ 1: รู้จักพระเจ้าเสือ	ผู้เรียนศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 ผ่านการนำเสนอของครู การดูวีดิทัศน์ และการอภิปรายร่วมกัน เพื่อเชื่อมโยงความรู้ประวัติศาสตร์ระดับชาติกับบริบทจังหวัด	สื่อ PowerPoint, วิดีทัศน์ ประวัติพระเจ้าเสือ, แผนที่ประวัติศาสตร์จังหวัดพิจิตร, ใบงานที่ 1	ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระเจ้าเสือ และเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของพระเจ้าเสือที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดพิจิตร

ฐานที่ 2: ตำนานและ เรื่องเล่า ท้องถิ่น	พิจิตร ผู้เรียนแบ่งกลุ่มสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับแหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น วัดโพธิ์ประทับช้าง ศาล พระเจ้าเสือ พร้อมนำเสนอข้อมูลที่ค้นพบ	หนังสือและเอกสาร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, อินเทอร์เน็ต, ใบงานที่ 2, กระดานนำเสนอ ใบงานที่ 3 บันทึกร ภาคสนาม, แบบสัมภาษณ์ ผู้รู้, สมุดบันทึก, กล้อง ถ่ายภาพ	ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสืบค้น ข้อมูล การวิเคราะห์ และสามารถ เชื่อมโยงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ กับแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง สามารถเชื่อมโยงความรู้จาก ห้องเรียนกับสถานที่จริง และ เข้าใจบริบทประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้ลึกซึ้งมากขึ้น
ฐานที่ 3: เยี่ยมชม สถานที่สำคัญ	ผู้เรียนศึกษาภาคสนามในแหล่งเรียนรู้ เช่น วัดโพธิ์ประทับช้าง ศาลพระเจ้าเสือ โดย สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้ และบันทึกข้อมูล ภาคสนาม	ใบงานที่ 4 ออกแบบสื่อ, กระดานโปสเตอร์, อุปกรณ์วาดภาพ, คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์	ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดองค์ ความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าเสือได้ อย่างสร้างสรรค์ และพัฒนา ทักษะการสื่อสารและการทำงาน เป็นทีม
ฐานที่ 4: สร้างสื่อ ท้องถิ่น	ผู้เรียนสร้างสื่อเกี่ยวกับพระเจ้าเสือ เช่น โปสเตอร์ อินโฟกราฟิก หรือคลิปวิดีโอ เพื่อ นำเสนอความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	ใบงานที่ 5 Reflection Journal, แบบประเมิน ตนเอง, กระดานอภิปราย	ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจใน ท้องถิ่น มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ประวัติศาสตร์ และเกิดสำนึกรัก ท้องถิ่น
ฐานที่ 5: สะท้อน ความคิดและ สำนึกท้องถิ่น	ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ ผ่าน Reflection Journal และการอภิปราย ร่วมกันเกี่ยวกับความสำคัญของพระเจ้าเสือ ต่อจังหวัดพิจิตร		

จากการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ผ่านชุดกิจกรรมการเรียนรู้ “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 5 ฐาน ได้แก่ ฐานที่ 1 รู้จักพระเจ้าเสือ ฐานที่ 2 ตำนานและเรื่องเล่าท้องถิ่น ฐานที่ 3 เยี่ยมชมสถานที่สำคัญ ฐานที่ 4 สร้างสื่อท้องถิ่น และ ฐานที่ 5 สะท้อนความคิดและสำนึกท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต การสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และผลงานที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ผ่านชุดกิจกรรม “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” ก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่สำคัญใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน และด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยเมื่อสังเคราะห์ในเชิงลึกพบว่า “หัวใจของการเปลี่ยนแปลง” มิได้อยู่ที่รูปแบบกิจกรรม หากแต่อยู่ที่ องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกในการก่อรูป “สำนึกรักท้องถิ่น” ได้แก่ (1) การ

เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในพื้นที่จริง (2) การปฏิสัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (3) กระบวนการสะท้อนคิดเชิงความหมาย ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามประการนี้ทำงานร่วมกันในลักษณะบูรณาการ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และจิตพิสัยอย่างมีนัยสำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประการแรก ด้านผู้เรียน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ในระดับ “ความเข้าใจเชิงลึก” (Deep Understanding) กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถอธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เข้ากับบริบทของจังหวัดพิจิตร ทั้งในมิติของสถานที่ เรื่องเล่า และอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างมีเหตุผล การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้เผชิญประสบการณ์ตรงในแหล่งเรียนรู้จริง ซึ่งช่วยให้ “อดีตกลายเป็นสิ่งที่จับต้องได้” มากกว่าการเรียนรู้ผ่านตำราเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ การมีปฏิสัมพันธ์กับปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ในท้องถิ่นยังช่วยให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้เชิงประสบการณ์ที่มีชีวิต ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของตนเองมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน กระบวนการสะท้อนคิดผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของชุมชน นำไปสู่การเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และการแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่สะท้อน “สำนึกรักษ์ท้องถิ่น” อย่างเป็นรูปธรรม

ประการที่สอง ด้านผู้สอน พบว่า การจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดท้องถิ่นเป็นฐานส่งผลให้บทบาทของผู้สอนเปลี่ยนแปลงจาก “ผู้ถ่ายทอดความรู้” ไปสู่ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” อย่างชัดเจน ผู้สอนสามารถออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยองค์ประกอบสำคัญทั้ง 3 ประการเป็นแกนในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้บรรยากาศในชั้นเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตั้งคำถาม และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การเปลี่ยนแปลงบทบาทดังกล่าวช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาทางวิชาการกับประสบการณ์ชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ พบว่า การบูรณาการสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยเฉพาะสถานที่จริงและบุคคลในท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในภาพรวม สื่อการเรียนรู้มิได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดข้อมูล หากแต่เป็น “เครื่องมือในการสร้างประสบการณ์” ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์กับบริบทเชิงพื้นที่ได้อย่างชัดเจน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อ เช่น पोสเตอร์ อินโฟกราฟิก หรือสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับพระเจ้าเสือ ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการสื่อสารความรู้สู่สาธารณะ ซึ่งเป็นการต่อยอดจากการเรียนรู้ภายในชั้นเรียนไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับชุมชน อันสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานสามารถพัฒนา “ระบบนิเวศการเรียนรู้” (Learning Ecosystem) ที่เชื่อมโยงผู้เรียน สื่อ และชุมชนเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย

นอกจากการพัฒนาด้านความรู้แล้ว ผู้เรียนยังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านทัศนคติและคุณค่าทางสังคม กล่าวคือ ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน การสะท้อนความคิดผ่านกิจกรรม Reflection Journal แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้กับบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของชุมชน และเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม อันสะท้อนให้เห็นถึงการก่อรูปของสำนึกรักษ์ท้องถิ่น (Local consciousness) ในระดับหนึ่ง

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน พบว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงการเรียนรู้ที่สำคัญในลักษณะของ “การพัฒนาแบบบูรณาการ 3 มิติ” ได้แก่ มิติด้านความรู้ (Cognitive) มิติด้านทักษะ (Skill) และมิติด้านจิตพิสัย (Affective) ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยในมิติด้านความรู้ ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และบทบาทของสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ไม่เพียงแต่สามารถอธิบายเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง หากยังสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เข้ากับบริบทของจังหวัดพิจิตร ทั้งในด้านสถานที่ เรื่องเล่า และอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างมีเหตุผล สะท้อนถึงการพัฒนาจากการรับรู้ข้อมูลไปสู่การสร้างความหมายทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง ในมิติด้านทักษะ (Skill) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้เชิงสืบเสาะ (Inquiry-Based Learning) และทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) อย่างเด่นชัดผ่านกระบวนการลงพื้นที่ที่สืบค้นข้อมูลในชุมชน เช่น การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน การสังเกตแหล่งเรียนรู้ และการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่จริง กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล และตีความหลักฐานได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเสริมสร้างทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันในบริบทของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ขณะที่ในมิติด้านจิตพิสัย (Affective) พบว่า ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด มีความผูกพันกับชุมชน และตระหนักถึงคุณค่าของ

มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยสะท้อนผ่านพฤติกรรม เช่น ความสนใจในการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของทางวัฒนธรรม อันนำไปสู่การก่อรูปของ “สำนักกรักท้องถิ่น” อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ในฐานะกลไกหลักของการเรียนรู้ โดยเฉพาะการมีปฏิสัมพันธ์กับปราชญ์ชาวบ้านและการเรียนรู้จากสถานที่จริง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาผู้เรียนมากกว่าการเรียนรู้ผ่านหนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ความรู้จากตำราเป็นลักษณะเป็นความรู้เชิงนามธรรมและเป็นข้อมูลสำเร็จรูป (explicit knowledge) ขณะที่ความรู้จากชุมชนเป็นความรู้เชิงประสบการณ์ (tacit knowledge) ที่มีชีวิตและแฝงด้วยบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเรื่องเล่าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ การได้ฟังเรื่องเล่าจากปราชญ์ชาวบ้านและการสัมผัสสถานที่จริงช่วยให้ผู้เรียนสามารถ “เข้าถึงอดีต” ได้อย่างมีความหมาย เกิดการเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับประสบการณ์ส่วนบุคคล และพัฒนาเป็นความรู้ที่ผูกพันกับท้องถิ่นในระดับลึก ซึ่งเป็นมิติที่การเรียนรู้ผ่านตำราไม่สามารถทดแทนได้ ข้อค้นพบดังกล่าวจึงยืนยันว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและการก่อรูปสำนักกรักท้องถิ่นของผู้เรียนในงานวิจัยครั้งนี้ยิ่งมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนักกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์ประสานงานสถานศึกษาโพทะเล 02 จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้รู้ในท้องถิ่น พบว่า ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ของนักเรียนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับพื้นฐาน กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับพระเจ้าเสือในฐานะกษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาได้ แต่ยังไม่สามารถอธิบายความสำคัญเชิงลึกในบริบทของจังหวัดพิจิตรได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนยังคงเน้นการบรรยายและการใช้ตำราเรียนเป็นหลัก ส่งผลให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ค่อนข้างจำกัด และยังขาดโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Constructivism ที่อธิบายว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Vygotsky, 1978) ในกรณีนี้ ผู้เรียนยังไม่ได้มีโอกาสสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระเจ้าเสือผ่านประสบการณ์จริงในพื้นที่ จึงทำให้ความรู้ยังอยู่ในระดับข้อมูลพื้นฐาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด Place-Based Education ซึ่งเน้นการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทพื้นที่ของผู้เรียน (Smith, 2002) โดยระบุว่าการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานที่จริงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและความผูกพันต่อชุมชนของตนเอง ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Barton และ Levstik (2004) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ควรมุ่งพัฒนา “การสร้างความหมายทางประวัติศาสตร์” มากกว่าการท่องจำข้อเท็จจริง โดยผู้เรียนควรได้เชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับชีวิตจริงและบริบทของตนเอง ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระเจ้าเสือในบริบทจังหวัดพิจิตรยังมีช่องว่างระหว่างความรู้เชิงข้อเท็จจริงกับความเข้าใจเชิงลึก ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนักกรักท้องถิ่นของนักเรียน จากข้อค้นพบในวัตถุประสงค์ที่ 1 ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนา ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ “ตามรอยพระเจ้าเสือ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจิตร” โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐาน เช่น วัดโพธิ์ประทับช้าง ศาลพระเจ้าเสือ และเมืองโบราณบางซ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผลการใช้ชุดกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าเสือมากขึ้น สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์กับบริบทท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎี Experiential Learning ของ Kolb (1984) ซึ่งระบุว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ โดยกระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิจัยนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ศึกษาแหล่งเรียนรู้จริง สืบค้นข้อมูล และสะท้อนความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและพัฒนาสำนักกรักท้องถิ่นได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิด Critical Pedagogy of Place ของ Gruenewald (2003) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานที่สามารถช่วยพัฒนาอัตลักษณ์และความรับผิดชอบต่อชุมชนของผู้เรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิด

Civic Education ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ตระหนักถึงคุณค่าของสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง (Barton & Levstik, 2004) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน จึงไม่เพียงช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความผูกพัน ความภาคภูมิใจ และสำนึกถึงท้องถิ่นของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรนำรูปแบบ KINGSUEA Model ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาประวัติศาสตร์และสาระอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 ควรส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลหรือเทคโนโลยีการเรียนรู้ เช่น สื่อเสมือนจริง (AR/VR) หรือสื่อดิจิทัลเชิงปฏิสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- สมใจ สมานมิตร. (2561). การใช้ท้องถิ่นเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์. *วารสารครูศาสตร์*, 22 (3), 75–89.
- ธีระวีร์ บัวหลวง, ศุภพิชญ์พงษ์, และ พิณพนธ์ คงวิจิตต์. (2022). การพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และจิตสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 50 (1), 1–15.
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2562). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาฐานท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ชุดิมา มั่นเหมาะ. (2562). การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองเก่าพิจิตรบนฐานชุมชน. *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร. (2542). *หนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดพิจิตร (เมืองพิจิตร)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 11(3), 183–188.
- จรรยา เชิดพุทธ. (2534). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. พิษณุโลก: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- Delaney, K. (2020). Integrative learning through community-based history. *The Social Studies*, 111(2), 83–91.
- Gruenewald, D. A. (2003). The best of both worlds: A critical pedagogy of place. *Educational Researcher*, 32(4), 3–12.
- Smith, G. A. (2002). Place-based education: Learning to be where we are. *Phi Delta Kappan*, 83 (8), 584–594.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Kolb, A. Y., & Kolb, D. A. (2005). *Learning styles and learning spaces: Enhancing experiential learning in higher education*. *Academy of Management Learning & Education*, 4(2), 193–212.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Macmillan.